प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, **श्रीम. मायावती मोहनराव शिंदे** यांनी शिवाजी विद्यापीठाच्या एम.फिल. (शिक्षणशास्त्र) या पदवीसाठी माझ्या मार्गदर्शनाखाली, **''इयत्ता चौथीच्या विद्यार्थ्यांसाठी मराठी भाषण क्षमता मापन साधनांचा विकास''** या विषयावर संशोधन केले आहे.

हे संशोधन म्हणजे एक प्रामाणिक प्रयत्न असून हे संशोधन अथवा याचा भाग अन्य कोणत्याही पदवी अथवा पदविकेसाठी सादर केलेला नाही.

मार्गदर्शक

प्रा. डॉ. के. डी. गायकवाड

आझाद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन,

सातारा

स्थळ : सातारा

दिनांक : 28/12/2009

DECLARATION

I do hereby declare that I have made the study **"Development of Tools to Measure Marathi Speech Competency of Fourth Standard Students"**. On the basis of relevant source and the field work carried out in Azad College of Education, Satara. The data collected and the conclusions drawn in the dissertation are my own and they are not previously published. The books and the articles consulted are listed in the Bibliography and the quotations are acknowleged.

SATARA.

DATE :- 29-12-2001

(Mrs. Mayavati M. Shinde)

ऋणनिर्देश

शिवाजी विद्यापीठाच्या एम.फिल. पदवीसाठी तयार केलेला हा प्रकल्प हाती देताना संशोधिकेला अत्यानंद होत आहे.

हा प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी मार्गदर्शन करणारे या महाविद्यालयाचे प्रा. डॉ. के. डी. गायकवाड यांची संशोधिका शतश: ऋणी आहे.

या महाविद्यालयाचे प्राचार्य एम. जी. पाटील यांच्या लाभलेल्या सहकार्याबद्दल संशोधिका त्यांची ऋणी आहे.

हा लघुसंशोधन प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी सातारा तालुक्यातील जिल्हा परिषदेच्या प्राथमिक शाळा, सातारा शहरातील खाजगी प्राथमिक शाळा तसेच या शाळांमधील शिक्षक वर्ग व विद्यार्थी यांनी वेळोवेळी जे सहकार्य केले त्याबद्दल त्यांचा ऋणनिर्देश करणे संशोधिका आपले कर्तव्य समजते.

सातारा

दिनांक : २८-१२-२००९

संशोधिका

श्रीम. शिंदे एम. एम.

अनुक्रमणिका

प्रकरण क्रमांक	प्रकारणाचे नाव व उपमुद्दे	पृष्ठ क्रमांक
प्रकरण पहिले –	**प्रस्तावना**	**१–२०**
१.१	भाषेची गरज.	१
१.२	भाषा अध्ययनाचे स्वरुप.	१
१.३	भाषा : ज्ञान संपादनाचे व अभिव्यक्तीचे साधन.	३
१.४.१	प्राथमिक शिक्षण अभ्यासक्रम १९८८	३
१.४.२	क्षमताधिष्ठित अभ्यासक्रम १९९५	४
१.४.३	मातृभाषा : क्षमताधिष्ठित अभ्यासक्रमाची मांडणी व उद्दिष्टे.	५
१.५.१	पालकांचा मातृभाषेकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन.	८
१.५.२	मातृभाषा अध्यापनाबाबत शिक्षकांचा दृष्टिकोन.	८
१.६.१	मातृभाषा : क्षमताधिष्ठित मूल्यमापनाची गरज.	१०
१.६.२	मातृभाषा : क्षमताधिष्ठित मूल्यमापनाचे स्वरुप.	१२
१.७	संशोधनाची गरज.	१६
१.८	समस्या विधान, संशोधनाची उद्दिष्टे, परिकल्पना, व्याप्ती, मर्यादा, संज्ञांची परिभाषा, प्रकरण योजना.	१७
प्रकरणे दुसरे –	**संबंधित संशोधनाचा आढावा.**	**२१–२६**
२.१	विविधांगी उपक्रम आणि क्षमतांचे विकसन.	२२
२.२	प्रकल्प : वक्तृत्व विकास.	२३
२.३	मनोरंजनातून क्षमतांचा विकास.	२४

प्रकरण क्रमांक	प्रकारणाचे नाव व उपमुद्दे	पृष्ठ क्रमांक
प्रकरण तिसरे –	**संशोधन कार्यपद्धती.**	**२७-३७**
३.१	सर्वेक्षण पद्धती : स्वरुप.	२८
३.१.१	संशोधनासाठी सर्वेक्षण पद्धतीची निवड	३०
३.२	नमुना निवड.	३५
३.३	संशोधनाची साधने.	३६
प्रकरणे चौथे –	**माहितीचे संकलन व अर्थनिर्वचन**	**३८-७८**
४.१	भाषण क्षेत्रांतर्गत क्षमतांची मूल्यमापनाची सद्यस्थिती.	३९
४.१.१	भाषण क्षमतेचे मूल्यमापन करताना येणाऱ्या अडचणी.	४१
४.२	साधन निर्मिती.	४३
४.३	संशोधनाची कार्यवाही	७०
प्रकरणे पाचवे –	**सारांश, संशोधनाचे निष्कर्ष व शिफारशी**	**७९-८५**
परिशिष्टे –		**८६-१०५**
१)	भाषण क्षेत्रांतर्गत क्षमतांच्या मूल्यमापनाची सद्यस्थिती पाहण्यासाठी शिक्षकांसाठी प्रश्नावली.	८७
२)	भाषण क्षेत्राचे मूल्यमापन करताना शिक्षकांना येणाऱ्या अडचणीसंबंधीचे मुलाखतीचे प्रश्न.	८९
३)	पडताळा सूची परीक्षणासाठी निवडलेल्या १५ शाळा.	९०
४)	दहा तज्ज्ञ व्यक्तींची यादी.	९१
५)	मुलाखत घेतलेल्या शिक्षकांची यादी.	९२
६)	अंतिम पडताळा सूचीतील मुख्य क्षमता व उपक्षमता विधाने श्रेणी व गुणांसह.	९४
	संदर्भ ग्रंथ सूची –	**१०५-१०७**

कोष्टकांची यादी

अ.नं.	कोष्टकाचे नाव	पान क्र.
१)	शाळानिहाय मूल्यमापन पद्धतींची माहिती.	४०
२)	मूल्यमापन करताना येणाऱ्या अडचणी विषयी माहिती.	४१
३)	अभ्यासक्रमात अंतर्भूत क्षमता व भाषा शिक्षणाची उद्दिष्टे.	४४
४)	नऊ ते दहा वयोगटासाठी आवश्यक भाषण क्षमता.	४६
५)	सहजपणे न अडखळता बोलता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	५०
६)	पाठ्यपुस्तकातील व्यक्तींचा परिचय सांगता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता..	५२
७)	चित्रवर्णन करता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	५३
८)	दैनंदिन जीवनातील घटना / प्रसंगाचे वर्णन करता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	५४
९)	नाट्य सादर करता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	५५
१०)	गोष्ट सांगता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	५७
११)	सोप्या विषयावर बोलता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	५८
१२)	कठीण शब्द, वाक्प्रचार, म्हणी इ. चे अर्थस्पष्टीकरण करता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	५९
१३)	सोप्या विषयावरील वर्गचर्चेत भाग घेता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	६१
१४)	औपचारिक / अनौपचारिक स्वरुपाचे संभाषण करता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	६२
१५)	अपरिचित वस्तूंचे व पदार्थांचे वर्णन करता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	६४

अ.नं.	कोष्टकाचे नाव	पान क्र.
१६)	कविता, गाणी योग्य प्रकारे सादर करता येणे या क्षमतेशी संबंधित उपक्षमता.	६५
१७)	पडताळा सूची वापराबाबत शिक्षकांचे अभिप्राय व सहमतीचे प्रमाण.	६८
१८)	इयत्ता तिसरीतील वार्षिक परीक्षेतील मराठी विषयात मिळालेले गुण.	७१
१९)	दोन्ही गटाचा सार्थक / असार्थक स्तर.	७३
२०)	क्षमतानिहाय सार्थक / असार्थक स्तर.	७५
२१)	संकलित क्षमतांचे केलेले मूल्यमापन.	७८

नकाशा

अ.नं.	नकाशा	पान नं.
१)	सातारा तालुका व त्यातील निवडलेल्या प्राथमिक शाळा	३४